

Raadplegingsdocumentatie

Invulling bevoegdheid CSRD-assurance middels nadere voorschriften permanente educatie

27 november 2023

Raadplegingsperiode loopt t/m 5 januari 2024

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

NBA

1 Inleiding

De Corporate Sustainability Reporting Directive verplicht grote ondernemingen¹ te rapporteren over hun duurzaamheidsprestaties in het bestuursverslag. Over deze duurzaamheidsinformatie dienen accountants assurance te verstrekken met een beperkte mate van zekerheid. Om CSRD-assurance te mogen geven, zullen accountants geregistreerd moeten zijn als CSRD-gecertificeerd.

Naar verwachting zal door de wetgever worden besloten dat alleen accountants in het bezit van een certificeringsbevoegdheid of accountants die certificeringsbevoegdheid voor 1 januari 2026 kunnen aantonen via het getuigschrift voor inschrijving, in aanmerking komen voor CSRD-certificering. Daarbij zijn aanvullende verplichtingen van toepassing, zoals de verplichting dat accountants die op 1 januari 2024 ingeschreven staan in het register of accountants die voor 1 januari 2026 het getuigschrift voor inschrijving hebben behaald, via permanente educatie de noodzakelijke kennis verkrijgen om CSRD-assurance te kunnen verstrekken.

(Accountants die na 1 januari 2024 aanvangen met de opleiding tot accountant of na 1 januari 2026 de theoretische- en praktijkopleiding afronden zullen de specialisatie CSRD-assurance binnen de opleiding met goed gevolg moeten afronden om CSRD-assurance te mogen afgeven).

De vraag die de afgelopen maanden door de NBA is onderzocht is aan welke vereisten de permanente educatie voor het verkrijgen van de noodzakelijke kennis moet voldoen om CSRD-assurance te kunnen geven én op welke manier gekomen kan worden tot CSRD-certificering van accountants die dat willen.

In deze raadpleging leggen wij de volgende voorstellen voor commentaar voor aan onze leden en andere belanghebbenden:

1. CSRD-competentieset; de vereiste competenties die een accountant moet bezitten om CSRD-assurance te kunnen verstrekken aanvullend op de huidige opleidingsvereisten van accountants;
2. Een zelf-compliance verklaring waarin de accountant verklaart te voldoen aan de CSRD-competenties;
3. Het gebruik van een zelfassessment voor accountants om inzicht te krijgen in onderwerpen waar de accountant zich in kan bekwalen, ontwikkelen.
4. Het volgen van intervisie om de theoretische kennis in de praktische toepassing te versterken.

Uw input gebruiken we graag om het voorgenomen besluit te verbeteren om zo ook bij te dragen aan de kwaliteit en betrouwbaarheid van duurzaamheidsinformatie. Uw mening en visie kunt u tot en met vrijdag 5 januari 2024 toesturen. Meer informatie over het indienen van uw input vindt u in paragraaf 6.2.

---

¹ Een grote onderneming is, kort samengevat, een rechtspersoon (NV of BV, of VOF of CV met alleen kapitaalvennootschappen naar buitenlands recht als vennoot) die op twee opeenvolgende balansdata, zonder onderbreking, heeft voldaan aan twee of drie van de volgende vereisten: a. totale activa > € 20 miljoen, netto-omzet over het boekjaar > €40 miljoen, gemiddeld aantal werknemers over het boekjaar > 250 medewerkers (Titel 9 BW 2).

2 Terminologie en definities

In dit document gebruiken we meerdere termen, waaronder enkele nieuwe termen. Om duidelijkheid te scheppen over deze terminologie hieronder een uitleg van relevante termen.

Term	Definitie
Certificeringsbevoegd / certificeringsbevoegdheid	Aanduiding waarmee wordt aangegeven dat een accountant die als zodanig wordt gekwalificeerd, in het accountantsregister is ingeschreven met de aantekening dat de opleiding die de accountant heeft gevolgd, voldoet aan de eindtermen voor het uitvoeren van wettelijke controles.
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive. Richtlijn die lidstaten verplicht wetgeving in te voeren die ondernemingen verplicht te rapporteren over duurzaamheidsprestaties in het bestuursverslag. Status; door de Europese Unie in November 2022 aangenomen en nog door de lidstaten te implementeren voor 6 juli 2024.
CSRD-assurance	Het verstrekken van assurance over de duurzaamheidsinformatie in het bestuursverslag van CSRD-plichtige ondernemingen.
CSRD-certificering	Registratie in accountantsregister dat een accountant bevoegd is tot het verstrekken van CSRD-assurance.
CSRD-competenties of CSRD-competentieset	Set of geheel aan kennis en vaardigheden om deze kennis in te zetten noodzakelijk om CSRD-assurance te kunnen geven zoals opgesteld en gepubliceerd door de NBA en gedefinieerd in artikel 14bis van de Audit Richtlijn
CSRD-vereisten	De vereisten, criteria zoals opgesteld door de NBA om als accountant de CSRD-certificering te verkrijgen.
(primaire) Doelgroep	Accountants die voor 1 januari 2026 zijn ingeschreven in het accountantsregister met certificeringsbevoegdheid, en accountants die op 1 januari 2024 zijn aangevangen met de opleiding tot accountant, en uiterlijk op 1 januari 2026 hebben voldaan aan de eindtermen.
Duurzaamheidsprestatie	Impact op het gebied van mens en milieu (ESG).
Intervisie	Overleg met collega's onder begeleiding van een mentor/intervisor met als doel inzichten en ervaringen met elkaar te delen op het gebied CSRD-assurance.
Zelfassessment	Hulpmiddel, vragenlijst die het huidige kennisniveau in beeld brengt en advies geeft over verdere ontwikkeling in het kader van CSRD-competenties.

3 Achtergrond

Wat is de reikwijdte van dit raadplegingsdocument?

Voor accountants die na 1 januari 2024 aanvangen met de opleiding tot accountant of na 1 januari 2026 voldoen aan de eindtermen zijn separate vereisten opgesteld waaraan zij moeten voldoen om CSRD-assurance te mogen verstrekken. Hiertoe worden zowel eisen gesteld aan de theoretische opleiding alsook aan de praktijkopleiding waarvoor de Commissie Eindtermen Accountancy nieuwe eindtermen zal vaststellen. Voor deze groep van (aankomend) accountants is dit document niet van toepassing.

Ook wordt opgemerkt dat de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) de beroepsreglementering alleen kan voorschrijven voor het accountantsberoep. Dit raadplegingsdocument bevat daarom geen voorgenomen vereisten voor onafhankelijke verleners van assurance diensten. Wel geeft dit raadplegingsdocument inzicht in de kennis die de NBA noodzakelijk acht om assurance te kunnen verstrekken, wat relevant kan zijn voor onafhankelijke verleners van assurance diensten of voor de besluitvorming daartoe vanuit overheidswege.

Als primaire doelgroep voor deze raadpleging worden accountants bedoeld die voor 1 januari 2026 zijn ingeschreven in het accountantsregister met de aantekening als bedoeld in artikel 36 van de Wet op het accountantsberoep, en accountants die op 1 januari 2024 zijn aangevangen met de opleiding tot accountant, en uiterlijk op 1 januari 2026 hebben voldaan aan de eindtermen. Secundair worden ook anderen, die betrokken zijn bij deze primaire doelgroep of hen ondersteunen, gevraagd om te reageren.

Deze CSRD-vereisten zullen niet worden voorgeschreven voor vrijwillige assurance bij duurzaamheidsinformatie. De CSRD-competentieset kan wel inzicht geven in de vereiste vakbekwaamheid en deskundigheid die een accountant nodig heeft om assurance bij vrijwillige duurzaamheidsinformatie te verstrekken.

Daarmee is deze CSRD-competentieset en zijn de CSRD-vereisten alleen van toepassing voor accountants die bij grote ondernemingen de duurzaamheidsinformatie in het bestuursverslag van assurance gaan voorzien. Vanwege de doelgroep is dan ook geen mkb-toets uitgevoerd maar zijn wel serviceorganisaties betrokken bij het proces om te komen tot het voorliggende raadplegingsdocument.

Wat zijn de wettelijke vereisten ten aanzien van de permanente scholing voor de accountant om CSRD-assurance te mogen verlenen?

De Corporate Sustainability Reporting Directive schrijft voor dat lidstaten wetgeving moeten implementeren om grote ondernemingen te verplichten om in het bestuursverslag te rapporteren over hun duurzaamheidsprestaties. Deze verplichting wordt gefaseerd ingevoerd, waarbij organisaties van openbaar belang (OOB's²) de eerste groep vormen die vanaf boekjaar 2024 duurzaamheidsrapportering uit te brengen. Over de duurzaamheidsinformatie in het jaarverslag zal een accountant of een onafhankelijke verleners van assurance diensten³ assurance met beperkte mate van zekerheid verlenen.

De vereisten zijn nog niet verwerkt in eindtermen voor accountantsopleidingen zodat binnen de reguliere opleidingen nog geen specialisatie gevolgd kan worden. Om te kunnen verlenen, zullen accountants die voor 1 januari 2026 zijn ingeschreven in het register als bedoeld in artikel 36 van de Wet op het accountantsberoep, en accountants die op 1 januari 2024 zijn aangevangen met de

---

² Bij de verplichting voor OOB's wordt voor de definitie van OOB's in scope aangesloten bij artikel 398 lid 7 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Meer informatie over de OOB definitie is opgenomen in het [Whitepaper CSRD van Hogeschool Zuyd en NBA](#).

³ In de Nederlandse context is onduidelijk of de lidstaatoptie van CSRD om ook onafhankelijke verleners van assurance diensten de mogelijkheid te bieden deze vorm van assurance te verlenen. In de [concept-wetwet Wet implementatie richtlijn duurzaamheidsrapportering](#) is een mogelijkheid ingebouwd om op termijn het openstellen van voor andere partijen dan accountants mogelijk te maken op basis van het nieuw voorgestelde artikel 5a.

opleiding tot accountant, en uiterlijk op 1 januari 2026 hebben voldaan aan de eindtermen, aanvullende theoretische kennis verkrijgen via permanente scholing⁴.

De omzetting van CSRD naar de Nederlandse wet is nog niet afgerond. Wat betekent dat voor deze raadpleging?

Het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Justitie en Veiligheid bereiden momenteel de omzetting voor van de CSRD naar de Nederlandse wet. De wijze van implementatie van de voorgestelde keuzes in dit raadplegingdocument ten aanzien van de permanente scholing zijn afhankelijk van de finale wet- en regelgeving waarmee CSRD omgezet zal worden in de Nederlandse wet. De CSRD dient op 6 juli 2024 in nationale regelgeving te zijn omgezet.

Deze raadpleging richt zich daarom op de inhoud van de permanente scholing die NBA voornemens is voor te schrijven vanuit de Nadere Voorschriften Permanente Educatie. Indien na de implementatie van CSRD in de Nederlandse wet nog aanpassingen noodzakelijk zijn van de voorgestelde keuzes, dan kan dat leiden tot wijzigingen van het huidige voorstel.

Welke aanvullende theoretische kennis wordt van accountants verwacht via permanente scholing?

De inhoud van de aanvullende theoretische kennis die accountants die CSRD-assurance willen verlenen, wordt bepaald door het door CSRD nieuw ingestelde artikel 8, derde lid, van de Auditrichtlijn die voorschrijft op welke vakgebieden theoretische kennis dient te worden verkregen. Het betreft

1. wettelijke voorschriften en standaarden ten aanzien van de opstelling van duurzaamheidsrapportering;
2. duurzaamheidsanalyse;
3. passende zorgvuldigheidsprocedures met betrekking tot duurzaamheidskwesities; en
4. wettelijke voorschriften en assurance standaarden voor de duurzaamheidsrapportering.

In dit raadplegingsdocument geeft NBA nadere invulling aan deze voorgeschreven wettelijke voorschriften en standaarden via de CSRD-competentieset.

Hoe zijn we gekomen tot het huidige voorstel?

De voorstellen in dit raadplegingsdocument zijn ontwikkeld in een iteratief ontwikkelproces waarbij elke ontwerpstep gevalideerd is bij experts uit de beroepspraktijk.

In de eerste fase zijn experts betrokken met ofwel kennis van (inter)nationale wet- en regelgeving of ervaring op het gebied van duurzaamheid (ESG). Ook de Commissie Eindtermen Accountancysector en accountants actief in het onderwijsgebied rondom ESG en assurance zijn in deze fase betrokken.

Fase twee heeft zich gericht op de praktijk waarbij zowel accountants ervaren op het gebied van ESG assurance als accountants die geen ervaring hebben met ESG assurance, mkb-accountants en accountants in business zijn betrokken.

De uitkomsten zijn getoetst bij verschillende NBA gremia, waaronder de Stuurgroep Publiek Belang, het Platform Reguliere Vergunninghouders, Werkgroep ESG assurance en de Stuurgroep duurzaamheid. Ook heeft een overleg plaatsgevonden met meerdere serviceorganisaties.

De competentieset is goedgekeurd voor raadpleging door het NBA-bestuur op 7 november 2023.

Welke criteria zijn meegewogen, welke keuzes zijn gemaakt om tot dit voorstel te komen?

In totaal zijn vijf scenario's voorgelegd aan het NBA-bestuur waarbij de scenario's oplopen in gradatie van regulering door de NBA waarbij de NBA een verplicht (opleidings)curriculum voorschrijft enerzijds en anderzijds volstaat met een zelf-compliance verklaring zonder nadere vereisten.

Bij de overwegingen heeft kwaliteit centraal gestaan; bijvoorbeeld de (verwachte) kwaliteitsborging door accountantskantoren, de verwachte professionele kwaliteit alsook de input voor het (lerend) beroep.

---

⁴ Bron: artikel III lid F van de [concept-wetstekst Wet implementatie richtlijn duurzaamheidsrapportering](#).

Overige overwegingen die een rol hebben gespeeld zijn praktische uitvoerbaarheid waaronder de tijdige beschikbaarheid van vereisten inclusief monitoring van naleving, én de risico's van de scenario's. Daarbij is ook gekeken naar de risico's van imago schade voor het beroep.

Het NBA-bestuur heeft op basis van bovenstaande en andere criteria gekozen voor het scenario zoals uitgewerkt in dit raadplegingsdocument.

Niet uitgesloten wordt dat, in de loop der tijd, op basis van dezelfde criteria de keuze zou vallen op een ander scenario. Indien de omstandigheden daartoe aanleiding geven dan zal de NBA daarover tijdig communiceren.

Hoe verhouden de gemaakte keuzes zich tot de (verwachte) vereisten in andere Europese landen?

In de meeste Europese landen wordt naar verwachting een voorgeschreven curriculum verplicht, gebaseerd op een aantal uren verplichte scholing. Dit varieert van 40 uur over een periode van 3 jaar, tot 90-120 uur voorafgaand aan de eerste assurance-opdracht.

Het NBA-voorstel wijkt hiervan af door niet te kiezen voor een verplicht curriculum, maar nadere vereisten vast te stellen die een accountant dient te bezitten om CSRD-assurance af te geven. Daar is met drie redenen voor gekozen:

1. Het Nederlandse stelsel van permanente scholing is gebaseerd op een ontwikkeling van de beroepsprofessional, gebaseerd op eigen leerdoelen, en reflectie op de leerervaring. Daarbij past een stelsel van competenties beter dan een verplicht curriculum met een one size fits all aanpak;
2. In de Nederlandse praktijk zijn veel kantoren al gestart met aanvullende scholing voor accountants die CSRD-assurance willen gaan verlenen. Daarom kan met deze competentieset op basis van de huidige al opgedane kennis gericht geschoold worden op competenties die niet eerder zijn behaald;
3. Uit onze gesprekken met accountants blijkt dat niet elke accountant voornemens is CSRD-assurance te verstrekken. Verplichte scholing van het hele beroep is daarom wat ons betreft niet noodzakelijk.

Wat is de verwachte ingangsdatum van de in deze raadpleging voorgelegde voorstellen ten behoeve van permanente educatie voor?

De ingangsdatum is afhankelijk van de wettelijke verankering en wordt op een nader tijdstip gecommuniceerd door de NBA.

4 CSRD-competentieset

Doel van de competentieset is de beroepscompetenties te beschrijven waaraan een vakvolwassen en certificeringsbevoegd accountant dient te voldoen om CSRD-assurance te kunnen verstrekken. Deze beroepscompetenties geven weer wanneer een accountant in het kader van de VGBA vakbekwaam en deskundig kan worden geacht voor CSRD-assurance. De beroepscompetenties kunnen gebruikt worden om leerdoelen te formuleren, om een curriculum vorm te geven om te bewaken in CSRD-assurance en om te toetsen of een accountant voldoet aan de beroepscompetenties.

We gaan hierbij uit dat de algemene basis competenties van een accountant met certificeringsbevoegdheid (zie hoofdstuk 2 voor definitie) voldoende ontwikkeld zijn. Deze competenties worden als voldoende aanwezig beschouwd en vormen het startpunt. Deze leggen de basis voor de CSRD-competenties.

In bijlage 1 vindt u de set van competenties ter raadpleging.

Deze set aan competenties bestaan uit kennis gerelateerde competenties en de vaardigheden die nodig zijn om die kennis toe te passen.

Raadplegingsvragen:

1. Verwacht u dat in de competentieset de juiste competenties zijn opgenomen om CSRD-assurance te kunnen afgeven?
  - a. Zijn er nog competenties die u mist in deze set?
  - b. Zijn er competenties die u zou weglaten in deze set?
  - c. Zijn er competenties die nadere duiding behoeven?
2. Hoe kijkt u aan tegen de praktische haalbaarheid van de competentieset?
3. Hoe verwacht u dat de primaire doelgroep de competentieset zich eigen zal maken? (Denk bijvoorbeeld aan opleiding, inhuur/inzet specialisten, learning on the job of anderszins.)

5 Invulling bevoegdheid CSRD-assurance middels nadere voorschriften permanente educatie

Accountants in de doelgroep, zoals genoemd in hoofdstuk 2 (primaire doelgroep) zullen aan de volgende voorwaarden dienen te voldoen om geregistreerd te worden met de bevoegdheid tot het verlenen van CSRD-assurance;

- a. accountant dient te beschikken over de aantekening certificeringsbevoegdheid in het accountantsregister én
- b. accountant dient te verklaren te voldoen aan de CSRD-competenties (zelf-compliance verklaring) én
- c. accountant maakt een zelfassessment én
- d. accountant verplicht zich om een vorm van (vak)intervisie te volgen.

Per voorwaarde, per stap volgt hieronder een toelichting alsook worden raadplegingsvragen gesteld.

a. Certificeringsbevoegdheid

Betreft basisvereiste zoals ook vastgelegd in de EUR Richtlijn 2006/43/EG artikel 14bis. Deze basisvereiste behoeft ons inziens geen verdere toelichting.

b. Zelf-compliance verklaring CSRD-competenties

Een accountant beoordeelt zelf of deze voldoet aan de CSRD-competenties zoals toegelicht in hoofdstuk 3 en uitgewerkt in bijlage 1.

In lijn met de professioneel kritische houding die van de accountant in de praktijk wordt verwacht, wordt ook bij deze zelf-compliance verklaring verwacht dat de accountant zichzelf kritisch beoordeelt.

c. Zelfassessment

Als hulpmiddel bij het beoordelen van het kennisniveau ontwikkelt de NBA een zelfassessment. Het assessment geeft inzicht in het huidige kennisniveau en laat duidelijk de blinde vlekken (onbewust onbekwaam) zien. Daarnaast geeft dit assessment aanvullende ontwikkelinformatie cq -adviezen zodat een volgende stap in ontwikkeling gezet kan worden.

Dit zelfassessment is richtinggevend voor de verdere ontwikkeling van de accountant die CSRD-assurance kan en wil afgeven. We adviseren het zelfassessment te maken én de leerdoelen vast te leggen (in het PE-portfolio).

Raadplegingsvragen:

4. Hoe kijkt u aan tegen een zelfassessment zoals hierboven omschreven als instrument om het kennisniveau in beeld te brengen én de individuele ontwikkeling te stimuleren?
5. Zou dit zelfassessment een verplicht karakter moeten hebben? De verplichting bestaat dan uit het maken van het zelfassessment én vastlegging in het PE-portfolio.

d. (Vak)interview, verplichte deelname

Accountants die aan de vorige voorwaarden voldoen verplichten zich om deel te nemen aan interview. De vorm van deze interview zal, onder randvoorwaarden, worden overgelaten aan de wensen en behoeften van de accountantsorganisatie.

De interview zoals hier bedoeld, richt zich op delen van inzichten en ervaringen op het nieuwe gebied met collega's onder begeleiding van een mentor/interviewer.

Belangrijkste doelstelling is het lerend vermogen van het individu én de gehele sector op het thema te stimuleren en versterken.

Aan de voorwaarde om (vak)interview te volgen liggen meerdere overwegingen ten grondslag, waaronder;

- CSRD-assurance is een nieuw vakgebied binnen de accountancy en dat vraagt om onderlinge en beroeps brede afstemming, interview faciliteert de beroepsontwikkeling.
- Individuele accountants zullen te maken krijgen met nieuwe en wellicht onverwachte vraagstukken, interview stimuleert de dialoog met vakgenoten, ook buiten de interview sessies.
- Diverse accountantsorganisaties alsook serviceorganisaties hebben goede ervaringen met interview en passen dit al breder toe.

Deze interview vertoont gelijkenis met de dossiermentoring die in 2014 onderdeel was van de PE-verplichting. Voor CSRD-assurance is bewust gekozen voor de term (vak)interview om aan te geven dat interview zich niet beperkt tot een afgerond controle dossier.

Door op hoofdlijnen geanonimiseerde terugkoppeling te vragen van interview verkrijgt de NBA inzicht en informatie op dit nieuwe vakgebied. De NBA kan deze informatie bijvoorbeeld gebruiken voor nadere ondersteuning of sturing, denk daarbij ook aan aanvullende PE-verplichtingen (als die bijdragen aan de kwaliteit van het beroep).

De NBA is voornemens om de invulling van de interview aan de accountantsorganisaties zelf over te laten, onder meer omdat interview al breder toegepast wordt. Wel zal de NBA voorwaarden formuleren waar de (vak)interview in het kader van CSRD-assurance dient te voldoen. Wij zijn voornemens om aan een of meerdere van de volgende aspecten voorwaarden te stellen;

- profiel van de mentor (bijvoorbeeld een externe mentor en/of wisselende mentor),
- frequentie van interview sessies,
- duur van interview in tijd per keer alsook totale doorlooptijd (bv verplichting voor één of meerdere jaren),
- omvang van interviewgroepen,
- samenstelling van groepen (eigen kantoor en/of daarbuiten),
- onderwerpen of thema's om te bespreken,
- verwerking in PE-portfolio,
- door de NBA gewenste terugkoppeling (individueel niveau of via mentoren).

De NBA wil graag weten hoe de leden denken over de verplichting van (vak)interview in het algemeen en over nadere voorwaarden die gesteld kunnen worden.

Raadplegingsvragen:

6. Hoe kijkt u aan tegen de verplichting van (vak)interview zoals hierboven omschreven?
7. Bent u van mening dat dit bijdraagt aan de benodigde ontwikkeling van kennis waaronder het delen van ervaringen en inzichten? En als u deze mening niet bent toegedaan; hoe zou u de kennis beroepsbreed willen ontwikkelen?
8. Welke nadere voorwaarden zou de NBA naar uw mening mogen stellen aan (vak)interview?

6. Reageren

De NBA vraagt accountants en andere belanghebbenden om te reageren op deze voorgestelde besluitvorming.

6.1 Overzicht van raadplegingsvragen

U kunt ons bij deze raadpleging behulpzaam zijn door zowel in algemene zin te reageren op de competentieset en de voorgenomen vereisten in kader van CSRD-certificering als door antwoord te geven op de specifieke raadplegingsvragen.

Raadplegingsvragen:

1. Verwacht u dat in de competentieset de juiste competenties zijn opgenomen om CSRD-assurance te kunnen afgeven?
  - a. Zijn er nog competenties die u mist in deze set?
  - b. Zijn er competenties die u zou weglaten in deze set?
  - c. Zijn er competenties die nadere duiding behoeven?
2. Hoe kijkt u aan tegen de praktische haalbaarheid van de competentieset?
3. Hoe verwacht u dat de primaire doelgroep de competentieset zich eigen zal maken? (Denk bijvoorbeeld aan opleiding, inhuur/inzet specialisten, learning on the job of anders.)
4. Hoe kijkt u aan tegen een zelfassessment zoals omschreven als instrument om het kennisniveau in beeld te brengen én de individuele ontwikkeling te stimuleren?
5. Zou dit zelfassessment een verplicht karakter moeten hebben? De verplichting bestaat dan uit het maken van het zelfassessment én vastlegging in het PE-portfolio.
6. Hoe kijkt u aan tegen de verplichting van (vak)interviews zoals hierboven omschreven?
7. Bent u van mening dat dit bijdraagt aan de benodigde ontwikkeling van kennis waaronder het delen van ervaringen en inzichten? En als u deze mening niet bent toegedaan; hoe zou u de kennis beroepsbreed willen ontwikkelen?
8. Welke nadere voorwaarden zou de NBA naar uw mening mogen stellen aan (vak)interviews?

6.2 Reacties

Uw reactie zien wij graag uiterlijk vrijdag 5 januari 2024 tegemoet, u kunt uw reacties uitsluitend per email toesturen naar consultaties@nba.nl.

Voor de verwerking vragen wij u een kopie van de reactie in Word mee te zenden. De NBA vindt het belangrijk om transparant te zijn over de reacties die zij krijgt met betrekking tot voorgestelde regelgeving en toelichtingen daarop. Alle reacties worden daarom openbaar gemaakt, tenzij u bij de indiening expliciet aangeeft dat u hier geen prijs op stelt.

BIJLAGE 1: COMPETENTIESET TER CONSULTATIE

Assurance competenties	De accountant die CSRD-assurance wil afgeven beschikt in de basis over de competenties van een accountant met certificeringsbevoegdheid zoals door de CEA vastgesteld voor de opleidingsspecialisatie assurance.
CSRD-competenties - Kennis	<p><i>Algemene duurzaamheidskennis</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • (Brede) lange termijn waardecreatie • Duurzaamheidsontwikkelingen op de drie deelgebieden van ESG • Inzicht in belangrijke financiële en niet-financiële risico's als gevolg van duurzaamheid <p><i>Internationale raamwerken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • OECD Guidelines for multinational enterprises (OESO Richtlijnen voor multinationale ondernemingen) • UN Global Compact • UN Guiding principles for business and human rights (UNGP) • UN Sustainable Development Goals <p><i>Wet- en regelgeving verslaggeving (lezen en begrijpen)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) • European Sustainability Reporting Standards (ESRS) • Greenhouse Gas Protocol (GHG) <p><i>Wet- en regelgeving verslaggeving (kennis hebben genomen van)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sustainable Finance Disclosure Regulation, lezen en begrijpen indien relevant voor controle object • Hoofdpijnen van de EU Taxonomy (delegated acts) <p><i>Wet- en regelgeving</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • COS 3810N Assurance-opdrachten inzake duurzaamheidsverslaggeving • COS 3000A Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle of beoordeling van historische financiële informatie (attest of directe opdrachten) • ISSA 5000 General requirements for sustainability assurance engagements (in ontwikkeling) • Extended external reporting guidance van de IAASB (zolang ISSA 5000 nog niet gereed is) <p><i>Aanvullende verslaggevingsstelsels die kunnen ondersteunen (vrijwillig)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Corporate Sustainability Due Diligence Directive • Integrated Reporting <IR> Framework van de IIRC • SASB Standards • International Sustainability Standards (IFRS-S) • SEC Climate related disclosures • TCFD Recommendations on climate-related financial disclosures • TNFD Recommendations on nature-related financial disclosures
CSRD-competenties – Vaardigheden – t.b.v. kennis	<p><i>Risicoanalyse</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Inzicht in en benoemen van belangrijke risico's op gebied van duurzaamheid en de gevolgen ervan bepalen voor de assurance-aanpak • Inzicht in ESG-fraude en uitvoeren van een risicoanalyse gericht op mogelijke frauderisicofactoren ten aanzien van ESG-fraude • Afwegen van de aanwezige competenties en deskundigheid van het assurance team om te kunnen bepalen welke deskundigheid ingeschakeld moet worden (intern of extern) <p><i>Toepassen verslaggevingsstandaarden</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kennis van de wijze waarop de materialiteitsanalyse leidt tot de selectie van onderwerpen waarover in het bestuursverslag gerapporteerd wordt. In staat zijn om het begrip van dubbele materialiteit te begrijpen en kritisch te beoordelen op basis van de

	<p>duurzaamheidsontwikkelingen op de drie deelgebieden van ESG, sectorkennis en stakeholderbetrokkenheid en stakeholderanalyse (verslaggevingsmaterialiteit)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toepassen van de methodieken gebruikt voor een kritische beoordeling van de geselecteerde onderwerpen op basis van de materialiteitsanalyse, zoals peer review, media search, interne analyse (verslaggevingsmaterialiteit) • Begrijpen hoe de waardeketen (value chain) van organisaties is vormgegeven, welke significante risico's kunnen worden onderkend op negatieve impacts of financiële risico's, beoordelen van de wijze waarop de waardeketen in de verslaggeving dient te worden opgenomen (ketenverantwoordelijkheid) • Inzicht in de gepaste zorgvuldigheidsprincipes (due diligence) die zijn ingericht bij een organisatie en in staat zijn de relatie met UNGP te leggen <p><i>Assurance materialiteit en evaluatie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bepalen van de kwalitatieve- en kwantitatieve assurance materialiteit per duurzaamheidsonderwerp • Evalueren van geconstateerde fouten en onzekerheden op basis van de bepaalde materialiteit • Evaluatie van het totaalbeeld van de duurzaamheidsverslaggeving om te bepalen of de verslaggeving een getrouwe weergave in totaliteit is van de prestaties van de organisatie <p><i>Assurance werkzaamheden</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Begrip van connectiviteit tussen jaarrekening en duurzaamheidsrapportage • De mix van benodigde assurance werkzaamheden kunnen bepalen om tot een niveau van assurance te komen die zinvol is voor de gebruiker bij beperkte mate van zekerheid • Beoordelen van toekomstgerichte informatie, bv. gericht op transitieplannen en beoordeling • Beoordelen van de balans van een bestuursverslag, evenwichtige verslaggeving kunnen opstellen • Uitvoeren van locatiebezoeken (site visits), gericht op het detecteren van ontbrekende rapportage-elementen, en het voorkomen en de volledigheid van gerapporteerde informatie vast te stellen • Kennis van methodieken om geregistreerde informatie op voorkomen te beoordelen, zoals bv. kalibratie van instrumenten <p><i>Evaluatie van assurance werkzaamheden</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Beoordelen of sprake is van voldoende werkzaamheden om tot een conclusie te komen van beperkte mate van zekerheid • Evalueren van de inzet van deskundigen • Evalueren van gemaakte fouten en het vormen van de assurance conclusie met beperking of oordeelonthouding • Communicatie in het assurance rapport over werkzaamheden en uitkomst van de werkzaamheden op een zinvolle manier <p><i>Persoonlijke vaardigheden</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekstanalyse vaardigheden: wat staat er en wat staat er niet? • Nauwkeurig schriftelijk communiceren • Stevige(r) gesprekstechnieken; zingeving, weerstand ombuigen, interviewtechnieken voor beperkte mate van zekerheid
<p>CSRD-competenties - Attitude</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lef om onzekerheden het hoofd te bieden • Brede maatschappelijke blik, voelsprietten • Bestaande systemen ter discussie kunnen stellen (verandermanagement) • Onafhankelijkheid waarborgen in de relatie tussen CSRD-assurance werkzaamheden en de ondersteuning van de organisatie bij implementatie van CSRD-verslaggeving

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

Mercuriusplein 3
2132 HA Hoofddorp
Postbus 242
2130 AE Hoofddorp

T 088 4960 301
E nba@nba.nl
I www.nba.nl